

erărilor o notă specific transilvăneană și evocând „aspirațiile mediului românesc”. Urmind același fir evolutiv, sînt analizate elementele care conlucrează la realizarea unei noi sinteze stilistice în secolul al XV-lea; printre acestea un rol preponderent îl au legăturile cu ambianța artistică mai elevată din Țara Românească — influențată la rîndul său de pictura paleologă bizantină — și, pentru a doua jumătate a secolului, cu Moldova lui Ștefan cel Mare. Astfel, „*artiștii locali vor izbuti să realizeze opere de autentică valoare, atît prin ordonanța mijloacelor de expresie cît și prin armoniile interioare*”.

Chiar dacă fundalul istoric nu este prea întins, unele elemente revin ca un leitmotiv, ele fiind necesare înțelegerii fenomenului artistic românesc din Transilvania în totalitatea sa. Este vorba de consecințele pe plan artistic ce decurg din situația militară și politică a cnezilor români în secolele XIII–XV, cnezi care dobîndeau prin propria vitejie dreptul de a ridica pe domeniile lor lăcașuri din zidărie, precum și de determinarea importanței relațiilor acestora cu Țara Românească și cu Moldova.

Pornind de la acest ultim punct, autorul analizează în profunzime în special aportul influenței muntenești la definirea stilului picturii din secolul al XV-lea și evidențiază posibilitatea ca aceste lucrări să servească la cunoașterea anumitor faze ale dezvoltării picturii din Țara Românească însăși, faze necunoscute nouă datorită dispariției monumentelor. În aceste legături autorul relevă o unitate spirituală românească, bază a unor mărețe înfăptuiri viitoare.

În prezentarea cărții nu se poate trece peste partea sa analitică deosebit de valoroasă atît pentru cunoașterea fiecărui monument în parte și a locului său în istoria artei feudale românești, cît și pentru stabilirea unor repere de datare (puține monumente sînt datate exact prin inscripții), pentru determinarea originii sau locului de formare a meșterului care le-a zugrăvit.

Analiza evidențiază valoarea artistică a monumentelor și dezvăluie numele unora dintre primii maeștri ai picturii românești, artiști care dacă ar fi beneficiat de condiții favorabile s-ar fi putut constitui într-o adevărată școală.

Însoțit de un bogat și util aparat critic, de un index iconografic și de ilustrații (al căror număr se cerea poate a fi mai mare — ținînd seama de problemele ridicate — și a căror selecție ar fi trebuit să cuprindă și elemente de comparație, puse în paralel), studiul se impune atît prin calitățile sale proprii, dar mai cu seamă prin aportul adus la cunoașterea unor noi zone ale artei românești.

Bogăția informativă, adîncimea analizei, descifrarea unor anume sensuri ideologic-mobilizatoare în unele scene, concluziile trase de autor, fac din acest studiu o fereastră deschisă spre lumea cnezilor români din Transilvania secolelor XIII–XV, „*a căror viață nu era încă cu totul diferențiată de cea a țărănilor din mijlocul cărora se ridicaseră de puțină vreme*” și ale căror ctitorii, deși modeste, reprezintă un mod de afirmare și nu numai simple lăcașuri de cult.

* București, ed. Meridiane, 1970.

TEREZA SINIGALIA

MARIN MATEI POPESCU: „PODOABE MEDIEVALE ÎN ȚĂRILE ROMÂNE” *

Volumul „Podoabe medievale în țările române” datorat lui Marin Matei Popescu are o dublă menire: cea de a oferi specialiștilor un prețios instrument de lucru — primul catalog al bijuteriilor medievale laice aflate pe teritoriul nostru — și cea de a pune la îndemîna iubitorilor de frumos o lucrare în care partea strict științifică este completată de un album cu reproduceri alb-negru și color, ilustrînd cele mai reprezentative piese sau ansambluri, în amănunt descrise în catalog.

Lucrarea cuprinde trei părți, al căror fir de legătură îl constituie atît tematica generală pe care și-o propune autorul — selectarea, după criteriul valorii artistice și documentare, și analizarea podoabelor medievale — cît și referirile, la o piesă sau la un grup de piese, care revin pe parcurs în legătură cu tratarea problemelor de tehnică, de evoluție și cronologie, sau cu stabilirea repertoriului în funcție de utilizare.

Partea cea mai importantă și mai valoroasă a lucrării este cea de-a doua — catalogul propriu-zis. El este precedat de un studiu introductiv și urmat de partea ilustrativă.

Studiul introductiv urmează cîteva direcții: a) stabilirea, în mare, a cadrului istoric și social în care au apărut și au fost folosite obiectele de podoabă din materiale prețioase (numai acestea constituie obiectul studiului); b) determinarea principalelor zone din care

se importau, în diverse epoci, bijuteriile; c) o amplă parte referitoare la problemele de meșteșug: dotația atelierelor, principalele tehnici folosite pentru realizarea și finisarea podoabelor, cu marcarea efectelor de ordin estetic obținute din acestea și din decorare; d) prezentarea repertoriului de forme al diverselor tipuri de podoabe. În cadrul acestui subcapitol, analiza obiectelor se amplifică și se adîncește. Alături de descrierea exemplarelor celor mai valoroase se fac referiri, prin analogie, la obiecte similare, originare din zone geografice mai îndepărtate sau mai apropiate, cu care respectivul obiect seamănă ca factură, ca formă sau decor — aceste date servind fie la datarea lui, fie la stabilirea originii obiectului. Sînt stabilite astfel caracteristicile, pentru fiecare epocă, ale obiectelor din o anume categorie.

Studiul introductiv reprezintă sinteza fișelor catalogului.

Catalogul — cuprinzînd 215 fișe — este organizat după criterii sever științifice. Obiectele sînt grupate pe tipuri: cercei, diademe, ace de păr, podoabe de purtat la gît, brățări, inele, podoabe vestimentare (aplice metalice, copci și broșe-agrafe, nasturi, garnituri de curea, paftale). În cadrul acestor grupaje, obiectele sînt prezentate în ordine cronologică. Alături de o descriere destul de detaliată a obiectului (formă generală, decor,

transcrierea inscripțiilor — dacă există, starea de conservare), folosită în unele cazuri și pentru stabilirea de analogii cu alte obiecte în vederea datării sau atribuirii unui atelier sau unei zone cunoscute, fiecare fișă mai conține: locul în care se află acum obiectul (cu specificarea numărului de inventar), locul din care provine (în special morminte), datarea cel puțin aproximativă, atelierul în care a fost confecționat, materialul, tehnica, dimensiunile, precum și bibliografia proprie.

Fișele obiectelor unicat sau ale celor caracteristice pentru o anume grupă din cadrul fiecărui tip sînt însoțite de desene fin caligrafiate.

Bogatul material ilustrativ de bună calitate — desene marginale la studiul introductiv, fotografii alb-negru și color ilustrînd piesele cele mai reprezentative și mai valoroase, însoțite de legende bilingve —, aparatul critic și lista bibliografică întregesc valoarea științific-documentară a cărții.

Avînd meritul de a grupa pentru prima dată după criterii strict științifice, sub forma unui repertoriu, piese cunoscute sau încă nepublicate, lucrarea se înscrie ca o contribuție importantă la cunoașterea tezaurului artei noastre feudale.

* București, ed. Meridiane, 1970.

T. S.